

tettua. Opetus oli hänen ammattinsa, ja suomen kielen lehtorina ja yliopettajana hän vuosikymmenien aikana kylvi oppilaihinsa ja tuleviin äidinkielen opettajiin omaa innostustaan, laajoja tietojaan, avaraa humanismiaan. Oppilaidensa kautta hän edelleen opettaa.

Michen toiminta voidaan jakaa eri lohkoihin — voidaan puhua E. A. Saarimaasta tyyllintutkijana, oikeakielisyysmiehenä, opettajana. Kuitenkin kaikki vaikuttaa kaikkeen. Kieli ja tyyli ovat yhtä, kielivirheet ja kieliansiot ovat tyyli-
virheitä ja tyyliansioita, eikä kirjallinen tyyli voi saada muita ilmentymiä kuin

kielellisiä. Äidinkielen opettaja on myös oikeakielisyysmies ja tyyllintutkija, ja kaikki kielenvaalinta on samalla opetusta. Nämä E. A. Saarimaan toiminnan eri puolet tukivat ja täydensivät toisiinsa, kietoutuivat toisiinsa, olivat yhtä. Takana oli aina sama elämäntyönsä pyramidin rakentaja, maalaispoika ja grand seigneur, kielitaitoinen äidinkielenopettaja, lämminsydäminen taistelija, harmoninen persoonallisuus E. A. Saarimaa.

Me kiitämme tyyllintutkijaa, oikeakielisyysmiehestä, opettajaa. Me kaipaamme ihmistä ja ystävää.

AIMO TURUNEN

E. A. Saarimaa suoritti omalla ammattialallaan, äidinkielen opettajana ja uuden opettajapolven kasvattajana, huomattavan elämäntyön. Hän oli persoonallisuudeltaan niin ehyt ja aito, että mitä hän teki, sen hän teki antaumuksellisesti, koko rehdin olemuksensa voimalla. Kielenvaalija ja tyyllintutkija, uutta etsivä ja virikkeitä sytyttävä hän oli myös opettajanpöydän takana tai auskultanttien konferenssin puheenjohtajan paikalla. Hänen oppituntinsa olivat odotettuja ja usein myös yllättäviä. Me, hänen entiset auskultanttinsa, emme varsinkaan keski- ja yläasteiden oppitunneille mennessämme aina etukäteen tienneet, mistä tunti alkaisi ja mihin se päättyisi. Opettajalla saattoi olla mukanaan lehtileikkeitä tai pikakirjoitusmuistiinpanoja, jotka sisälsivät tuoreita havaintoja kielestä ja tyylistä. Ne otettiin tunnin alussa käsiteltäviksi — pedagogisesti hyvässä järjestyksessä, aina johonkin opetustavoitteeseen pyrkien. Oppilaat saatettiin näin elävään kosketukseen tuoreen ilmaisun kanssa, ja he oppivat — niin saatamme uskoa — oikealla tavalla tekemään havaintoja kuulemastaan ja lukemastaan. Tätä tavoitetta ei

meillä eikä tietääkseni muuallakaan ollut virallisissa oppiennätyksissä vielä 1930-luvulla painokkaasti esitetty. Nyt asia on toinen. Kielen havainnointi, *språkiakttagelser*, *Sprachbetrachtung*, *Observation of current usage*, on kaikkialla äidinkielen kouluopetuksen avainsanoja. Se on lähtökohta, joka antaa mahdollisuudet opetuksen suorittamiseen siten, että opetettavat saavat pysyväksi ohjeekseen ja esikuvakseen kielen sellaisena kuin se kunakin ajankohtana parhaimmillaan esiintyy: kehittyvänä, rikastuvana ja uudistuvana. Opettajan persoona jää välittäjän asemaan, joka sekin on arvokas. 1930-luvun opetusoloissa E. A. Saarimaan joskus rohkeilta tuntuneet poikkeamiset koulukurssien säännönmukaisesta etenemisestä olivat virkistäviä uuden kehityksen merkkejä.

Varsin tuore pedagoginen ote tuli näkyviin myös ala-asteen oppitunneilla erityisesti suullisen esitystaidon ohjaamisessa ja harjoittamisessa. Tämän opetuksen alan oli tietoisesti kehitettäväksi äidinkielen opetuksen häärautumaksi tuonut meille professori, kouluneuvos Gunnar Sarva 1920-vuoden paikkeilla. E. A. Saarimaan työssä tämän opetuksen

muodot olivat pitkälle kehitettyinä jo 1930-luvulla. Ne noudattivat varsin tarkoin oppilaiden henkisen kehityksen eri asteita sellaisina kuin lapsipsykologia ne esittää. Erityisesti on mieleeni jäänyt eräitä opetustilanteita, jotka opettaja ratkaisi suurta tahdikkuutta ja syvää pedagogista näkemystä osoittavalla tavalla.

Kirjallisuutta opettaessaan E. A. Saarimaa antoi tyylin tarkastelulle erittäin huomattavan sijan. Omat tämän alan harjoitustuntini — se oli pieni opetusjakso jo silloin 1930-luvulla — jouduin antamaan Seitsemästä veljeksestä Helsingin normaalilyseon silloisella VI luokalla, ja erityistä siinä mielestäni oli se innostava ja rohkaiseva asenne, joka ohjaajalla oli ohjattaviinsa.

Nämä muutamat esimerkit E. A. Saarimaan opettajantyöstä olen kertonut perusteluksi kysymykselleni: Mistä se henkinen vireys, uutta etsivä mieli, aktiivinen harrastus kaikkea opetettavaa kohtaan ja se myötämielinen kiinnostus oppilaisiin, auskultantteihin, työtovereihin ja yleensä muihin ihmisiin, joka hänelle oli luonteenomaista? Osaksi se oli synnynnäistä, mutta en crehtyne uskoessani, että se opetusaineksen osalta ensisijaisesti perustui siihen kiinteään yhteyteen, joka hänellä oli alan tutkijoihin ja tutkimustyöhön. Hän kuului keskeisten seurojemme johtoon, hän oli Virittäjän päätoimittaja, ja suorastaan päivittäin hän näki, mitä tehtiin, miten toimittiin, ja kaiken tämän aktiivisen tapahtuman hän tahtoi tuoda opetusta elävöittämään. Koulun opetuksella ei sen tietoaoloilla voikaan olla vankempaa perustaa kuin se, minkä tiede on voinut oikeaksi todistaa. Toisaalta äidinkielenopetus liikkuu suurelta osalta myös kirjallisen taiteen alucella. Siinäkin E. A. Saarimaa erityisesti Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran valiokuntatyössä samoin kuin kustantajan WSOY:n hänelle antamissa tehtävissä joutui kiinteästi seuraamaan ajan tapahtumia, ja siten hänellä myös tällä opetuksen lohkokolla

oli paljon tuoretta ja ajankohtaista annettavana. Näin E. A. Saarimaa omalta kohdaltaan edisti ja toteutti koulun perustehtävää, välitti oman alansa tieteen ja kirjallisen taiteen parhaita saavutuksia nousevalle polvelle ja yliopettajan asemassaan koko maan äidinkielen opetukselle. Tämä työ on aina välttämättömyydenä myös yliopiston, tieteellisten seurojen ja tutkimuksen kannalta, sillä juuri koulu tehokkaammin kuin mikään muu voi saattaa luovan tutkimuksen ja parhaan kirjallisen taiteen saavutukset yhteiseksi sivistyspääomaksi.

Mutta vaikka se sisältö, joka äidinkielenopetuksella on jo sen luonteen mukaisesti, on mitä suurimmassa määrin kansallista, opetuksen tavat ja keinot, vieläpä sen tavoitteetkin, ovat miltei kaikissa sivistysmaissa samat. Opetuskysymykset ovat kansainvälisiä. Vuosikymmeniä E. A. Saarimaa oli meillä toimeliain yhdysmies, havaintojen tekijä ja virikkeiden vastaanottaja kaikesta olennaisesta, mitä muualla tapahtui. Erityisen paljon hän näyttää saaneen Saksasta, jossa I maailmansodan jälkeen, 1920-luvulla, omatoimisuusperiaatteen vaikutuksesta äidinkielen opetus koki suuren uudistumisensa. Sieltä on peräisin myös tuo *Sprachbetrachtung*, josta äsken mainitsin. On ollut suuriarvoista, että meillä on oltu selvillä siitä, mitä suurissa sivistysmaissa on tapahtunut, ja tuoreeltaan kyetty se soveltamaan käyttöön. Kaikki tämäkin on luonnollisesti vaatinut valppautta ja ponnistusta.

E. A. Saarimaa oli työn ja uurastuksen mies. Me kunnioitamme hänen elämäntyötään ja hänen saavutuksiaan. Meille, työtovereilleen, hän oli kuitenkin ennen kaikkea vilpittön, rehti ystävä, aina avulias, aina valmis neuvoihin. Me emme kaikki ehkä vielä oikein tajuakaan hänen poismenoaan — niin valoisa kuva meillä on hänestä miehenä ja ystävänenä.

Me uskomme, että se elämänmyönteisyys, mikä hänestä aina kuvastui, on myös kaikille hänen lähimmilleen sekä lohdutuksena että voiman antajana.